

**BIBLIOTECA INSTITUTULUI MEDICO – LEGAL
„PROF DR. MINA MINOVICI” DIN BUCUREȘTI - GLORIE ȘI DECLIN.**

Dr. Stănescu Florin Alexandru
București

Abstract

In 1913, Prof. Mina Minovici gave first information and evaluation of his library, estimated at 25.000 lei, and donated to the Institute.

The paper presents parts of his first printed lecture, from 1897, and his great Forensic Handbook. The first tome begins with a dedication: “To my country – which I see now with all boundaries, containing the whole Romanian people”

The book was awarded with the Romanian Academy Prize in 1930.

Keywords: Mina Minovici, library, Forensic Institute

Doctorul Mina Minovici, revenit în țară după specializare în Franța – unde a fost elev al profesorului Brouardel - este numit medic legist al orașului București, și din 1892, Director al „Morzei Orașului București”. În acest așezământ al științelor medicale în serviciul justiției ridicat în 1892, urmare insistențelor și sub directa lui supraveghere, exista încă de la început, în inventarul încăperilor o cameră numită: „cabinetu de lectură”.

În anul 1897, Catedra reunită de Medicină Legală și de Boli Mintale, din cadrul Facultății de medicină din București, condusă atunci de Profesorul Ștuzu se scindează, Catedra de Medicină Legală revenind, mai întâi ca suplinitor și după doi ani (în 1899) ca Profesor definitiv, lui Mina Minovici.

Din anul 1898 se va numi „Institut Medico-Legal” și, după extinderea clădirilor și a instalațiilor din 1925, prin înalt Decret Regal va purta numele de „Institutul medico-legal Prof. Dr. Mina Minovici”. Construcția suplimentară cuprindea, în afara spațiilor pentru un amfiteatru și pentru laboratoare și o spațioasă încăpere pentru bibliotecă.

Existența bibliotecii Institutului, ca o donație a profesorului apare consemnată prima dată în 1913¹), când apare și o evaluare a sa, aproximativă, la 25.000 lei (din acei ani).

Încăperea bibliotecii, servea și ca sală de lectură. Au fost amenajate rafturi elegante și pentru că acestea ajungeau, prin îmbogățirea bibliotecii, până la plafon, a fost instalată o

galerie, cu o balustradă, unde accesul se făcea cu o scară în spirală. Rafturile bibliotecii și scara erau sculptate artistic în lemn masiv de calitate. Un perete întreg, în lungul sălii era ocupat de biblioteca donată de Prof. Mina Minovici, în mijloc, central între rafturi, se afla portretul savantului, sub care se afla o vitrină cu diferite medalii, decorații și unele obiecte personale ce i-au aparținut. Peretele opus conținea rafturile cu biblioteca donată, ceva mai târziu, de Prof. Nicolae Minovici, și, simetric se afla un portret al donatorului, cu o vitrină cu obiecte personale. În fund pe latura de lângă fereastra încăperii, erau așezate rafturile cu o bibliotecă donată de Prof. Agr. Nicolae Stoescu.

Spre sfârșitul anilor '20, Nicolae Ittu Oancea²), atunci student la litere și filozofie a început să se ocupe de bibliotecă. A fost încadrat ca bibliotecar și apoi ca cercetător, până prin anii 1950. A fost preocupat de trecutul medicinei românești și în special de istoria medicinei legale. Într-un interesant articol al său „Contribuțiuni la cunoașterea bibliografiei Medico-Legale - Biblioteca Institutului medico-legal „Prof. Dr. Mina Minovici” publicat în „Revista de Medicină Legală” (An III; 1938 – 1939; no.1 – 2; pag. 173 la 273) a prezentat lucrările de specialitate existente în bibliotecă, începând cu o serie de lucrări cu o deosebită valoare istorică, din secolul al XIX-lea. El evaluează ca existând atunci în bibliotecă circa 10.000 de volume și tratate, în afara revistelor și

¹)Mina Minovici : Răspuns la raportul adeseat de Dr. Sion d-lui Ministru de Interne (București, imprimeria ziarului „La ROUMANIE” - 1914 ; pag.)

²) Nicolae Ittu Oancea – (n. 30.XI.1907 în satul Vale com.Săliște, Jud.Sibiu– dec. 30.VIII.1973) bibliote-car și cercetător – istoric -la Inst.medico-legal ;a fost și Director biblioteca Facultății de Drept din București

publicațiilor de specialitate. În articol sunt prezentate, cu scurte caracterizări bibliografii ale lucrărilor medico-legale din Franța, Germania, Italia, etc. Sunt prezentate liste cu lucrările Profesorilor Mina și Nicoale Minovici și ale profesorului Gh.Bogdan de la Iași.

Încă de la începuturile sale până în perioada interbelică și chiar până la începutul anilor '50, atât unicitatea bibliotecii cât și a muzeului Institutului Medico-legal „Prof.Dr. Mina Minovici” din București, au fost considerate ca realizări rare și deosebit de valoroase, fiind apreciate cu admirație, inclusiv pe plan internațional, drept repere originale și exemple de urmat. Pe lângă importanța bibliofilă, volumele și tratatele existente constituiau o absolut necesară sursă de documentare pentru studiu și argumente în cadrul variatelor, deosebitelor și uneori chiar ciudatelor cazuri de expertize ce erau solicitate de justiție spre a fi efectuate în cadrul institutului.

Cel mai vechi volum din bibliotecă este cel al lui Pauli Zacchie: „Questionum medico-legalium” Tomi tres. Editio nova. Este un volum de 36 x 20, în limba latină, tipărit în Italia în anul 1666. Acest volum a fost donat bibliotecii în anul 1932, de dr. Theodor Vasiliu. Paul Zacchie (1584 -1659), era un om al renașterii, medic al Vaticanului și de trei ori protomedic al Romei. Tratatul lui de medicină legală vine după primul tratat cu probleme de medicină legală al lui Ambroise Pare, care a apărut în Franța în 1575. Lucrarea lui Zacchias este considerată de vastă erudiție, el prezintă decizii medico-legale emenate de la autoritățile judecătorești. El se referă în primul rând la aplicarea dreptului canonic și în al doilea rând la dreptul civil și criminal. Tratatul lui a fost multiplicat și difuzat în Italia, Franța și Germania, unde s'a impus cu autoritate.

Prin anii '50, un funcționar administrativ – se numea „Tecler”, probabil plasat cu un rol politic în Institut, a decis să „revizuiască” biblioteca și să „elimine” cărțile care – considera el! – nu mai corespundeau din punct de vedere „ideologic” acelor vremuri, zise „noi”. Pe lângă rarele publicații în care apăreau fotografiile ale familiei Regale, au fost „eliminate” o serie de volume, unele numai pentru că erau scrise în ...limba germană! Din cărțile „excluse” s-a făcut o grămadă în curte, s-a turnat gaz și s-a dat foc! (O soartă oarecum

similară au avut și sutele de arme ce se aflau în muzeu, arme corp delict, cu care s-au comis crime. Acestea au fost ridicate de „organele în drept” de atunci. Au lăsat numai vreo 2 sau 3 arme, care însă au fost făcute „inofensive” prin ruperea trăgaciului, a cuiului percutor, obturarea țevii, etc.).

În anii care au urmat au existat inerențele dificultăți pentru complectarea bibliotecii cu noi achiziții, dificultăți bugetare chiar la procurarea literaturii medicale autohtone, și mai apoi o lipsă complectă a abonamentelor la publicațiile de specialitate din străinătate.

În anul 1985, Institutul lui Minovici primește o ultimă și fatală lovitură: în urma demolării, biblioteca a fost înghesuită în lăzi, în care cărțile au zăcut circa trei ani prin subsolurile, în parte inundabile, ale unui „nou” sediu improvizat, undeva pe lângă piața Obor. Rafturile din lemn sculptat demontate, au stat un timp, în curte sub o prelată de nylon, după care au dispărut, tot așa după cum, încă din primele zile ale demolării, a dispărut scara în spirală, din lemn sculptat a bibliotecii.

Este meritul prof. M.Terbancea, care a insistat, și a și obținut aprobările necesare pentru construirea unui nou sediu – dat fiind și interese ale organelor represive – Astfel, Medicina Legală este singura instituție a Ministerului Sănătății care a obținut să fie reconstruită după demolare! În noua clădire, există un spațiu pentru bibliotecă, foarte bine luminat natural, deși spațiul de depozitare al cărților pare a fi mai mic decât cel din vechiul sediu. Accesibilitatea, pentru documentarea absolut necesară, este îngreunată, se pare acum, și prin lipsa unui bibliotecar, pe lângă faptul că pentru unii medici legiști, după zeci de ani de activitate, li se interzice – cu jandarmii – accesul în Institut .

Cursul de medicină legală (litografiat) al prof. Mina Minovici.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, exista obiceiul unor studenți ca notițele de la cursuri, să se imprime prin litografiere. În arhiva personală, dețin - din păcate incomplet - un astfel de prim curs de medicină legală, din 1897, al prof. Mina Minovici:

Prima filă începe cu prezentarea programului cursului, a importanței specialității. Este posibil ca după aceste file, profesorul Mina Minovici să își fi rostit primele sale cursuri. Din

notările de pe marginea textului, în care se recunoaște scrisul profesorului, se deduce și localizarea în timp a expunerii: Astfel, textul «Astadi după 35 ani Postul de Profesor de Medicină Legală și Medic Legist, se găsesc din nou deși într'un mod provizoriu în mâinile unei singure persoane textul acesta este anulat și pe margine este scris: «1897; De 8 ani postul de profesor și medic legist se găsesc din nou reunite după cum trebuie ca să fie totdeauna în mâinile aceleiași persoane». Pe aceeași filă: «Cât timp voi avea aceasta înaltă misiune, vă promit că îmi voi da tote silințele, ca să-mi fac datoria, D-voastră veți fi cei mai buni judecători». Este interesant cum în acele vremuri, spiritul democrat al dascălului Minovici accepta, de la bun început, a fi apreciat de către studenții săi. El le prezenta liniile directoare științifice și morale pentru un practicant al medicinei legale, orientări și principii etice și morale ce își mențin valabilitatea peste timpuri:

«Cât timp vom fi împreună îmi voi da toată silința să vă conving de un lucru: că „Medicului Legist îi trebuie o educație specială atât științifică cât și morală, căci «Domnilor, să nu uitați nici o dată că nu există misiune mai înaltă de cât aceea a «medicului chemat să se pronunțe dacă un prevenit este vinovat sau nu, lucru care cere «cea mai înaltă echitate. Însărcinat cu examinarea nenorociților și a făptuitorilor, pe «care o hotărâre a sa îi poate smulge de la o pedeapsă infamantă, arbitru prin urmare «al onoarei familiilor, medicul nu trebuie să piardă din vedere interesele mari ale «societății, pe care trebuie să le respecte în aceleș grad. Țipetele poporului sau «severitatea magistraților nu trebuie să îl abată de la sarcina sa de om de știință și de «martor. Datoria sa este să declare adevărul, societatea va face în urmă din acest «adevăr ceia ce îi va plăcea. Sunt, Domnilor, circumstanțe nenorocite unde pasiunea se «amestecă în expertizele medico-legale, unde o opinie publică prevenită pare că «voieste să apese, cu influența sa ocultă asupra deci și unei așteptate, ei bine medicul «trebuie să aibă energia să reziste contra acestor influențe, fără nici o ezitare, el trebuie «să depărteze tot ce-l poate abate de la calea dreaptă ce i-o indică cunoștințele sale, ori «care ar fi pierderile ce ar putea trage pentru acest mod de a lucra. Nici temerea de a

«displace opiniunii curente, nici impopularitatea ce ar putea-o dobândi pronunțându-se «în sensul adevărului, nici murmurile ce le-ar putea ridica, nici blamurile deschise, «nici disgrația ascunsă, nimic nu trebuie să influențeze asupra hotărârei unui Medic «Legist. El nu trebuie să aibă de cât un singur guid: **adevărul și știința**, și un singur «judecător **conștiința sa**, al cărui răspuns secret să-l poată asculta tot-d'a-una în «orele de liniște fără închietudine și fără turburare. Să căutăm să dăm confracților, «bolnavilor, administrației și justiției concursul cel mai luminat, să afirmăm cu «autoritate aceea ce credem că este adevărul, ori cât de impopular al fi el, și să «obligăm puterile publice și societatea să se gândească și să zică: **medicul înainte de a «fi un savant, este mai întâi un om cinstit. Numai acei conduși de acest ideal au «dreptul să poarte titlul de medici legiști.**»

Pe o alta filă, erau enumerate metodele de studiu al medicinei legale în alte țări, exista o notiță, complectare olografă a profesorului, cu referire directă la profesiunea de credință și la rolul profesorului: «Studenții se vor duce să asculte câteva ședințe ale unui «profesor elocinte, ei însă îl vor abandona dacă nu va fi decât elocinte. A instrui iată tot «secretul de a avea auditor. Pentru fiecare propoziție Profesorul trebuie să dea o «demonstrație experimentală, de oarece se știe că o experiență întipărește un fapt în «memorie mai bine de cât o simplă expunere orală». Aceasta poate fi considerată ca o adevărată lecție de pedagogie universitară a profesorului Minovici.

Am mai identificat în cadrul paginilor cursului de medicină legală și:

- o grupă de treisprezece pagini, intitulate „Învățământul medico-legal” în care se face studiul practicii și învățământului medicinei legale în România, în paralel cu alte țări.

- o grupă de patru pagini (numerotate de la 45 bis la 48) despre calitățile medicului legist.

- o grupă de opt pagini intitulată „Legislație” (în care sunt prezentate tiparele legislative ale Codului Penal, atunci în vigoare, în cadrul cărora se desfășoară activitatea medico-legală, complectată cu prezentări comparate cu legislațiile din alte țări). În acest capitol este interesant un paragraf în care este prezentată și «O a treia categorie de crime și «delicte sunt **crimele și delictetele scuzabile.**

Despre acestea se ocupă art.250, 251, «252, 253 și 254». Cel mai vechi dosar, unde la „Cauza morții” este scris „omor scuzabil” se află, în arhiva Institutului, în anul 1894. Dosarul cu Nr. 238, privește autopsia cadavrului lui Gheorghe Șerban, împușcat de un gardian sau de un polițist, fiind caz de fugă de sub escortă. [Precizarea este necesară întrucât au existat comentarii, cu false și tendențioase interpretări în presa „de partid” de după 23 August 1944, cu referiri și calificative politicianiste în cazul celor trei muncitori, împușcați - se pare - de forțele de ordine în Februarie 1933, în timpul tulburărilor de la atelierele CFR Grivița].

- o grupă de unsprezece pagini, intitulată „Lovirile și rămirile”

- o grupă de șapte pagini (numerotate de la 100 la 106) privind nașterea și pruncuciderea.

- o grupă de 49 de pagini (lipsă prima) privind criminologia din vremea aceea. Conține interesante date despre «crima ca un fapt biologic și social», despre teoria lui Lombroso «tipul criminalului înăscut» (pe care Minovici îl critică). Era vremea când se căutau anumite elemente antropologice, se încerca a se demonstra existența unei «fizionomii criminale», (despre care Minovici își arăta îndoiala). Se discuta și despre existența unei posibile «nebunii morale». Către finalul acestui capitol, Mina Minovici face referire la *cauzele sociale ale criminalității*, considerând necesare studii sociologice și statistice ale fenomenului, - studii atunci deja începute în cadrul «Morgei orașului București» - și exprimându-se răspicat în sensul că antropologia criminală trebuie să fie subordonată sociologiei criminale. Acest din urmă capitol, prezintă o deosebită importanță, nu numai sub aspectul unei etape de istorie a gândirii în domeniu, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ci și al unor aspecte și puncte de vedere ce au fost ridicate exprimând un orizont deosebit de larg, atât critic cât și de interpretare. Aceste idei ar putea – fără discuție – să prezinte interes chiar și în actualul început al celui de al XXI-lea secol.

Tratat complet de Medicină Legală:

Vol I: intitulat **Deontologia – Expertizele**; 953 pagini (cu 185 figuri); Tratatul începe cu un capitol introductiv ce prezintă originile, rolul, definiția, evoluția, învățământul și istoricul specialității. Capitolul se încheie cu prezentarea, în format mare a 32 de fotografii

ale Institutului Medico-Legal Prof.Dr.Mina Minovici din București.

Partea a-I-a face referire la problemele de Deontologie medicală privind exercițiul medicinei, drepturile și datoriile medicului, secretul profesional, responsabilitatea medicală. Toate aceste probleme sunt și în zilele noastre de stringentă actualitate.

Partea a-II-a, intitulată Expertizele medico-legale se referă la toate situațiile în care medicul expert își desfășoară activitatea și relațiile acestuia cu justiția, se încheie cu două capitole speciale, despre expertizele medico-militare și cele medico-veterinare.

Partea a-III-a prezintă multiple modele de rapoarte medico-legale în cazuri de crime, expertize psihiatrice legale, diverse feluri de morți violente, avort, etc. Toate aceste cazuri sunt culese din experiența de peste 40 de ani a Profesorului.

Vol. II: intitulat **Examenul și interpretarea faptelor medicale; Omul viu – Moartea**; 1120 pagini (cu 275 figuri), este împărțit în trei diviziuni

Diviziunea I-a se ocupă de Omul viu,

Partea I-a Copilul conceput și copilul născut. Partea a II-a Minorul partea a III-a Adultul

Diviziunea a II-a se ocupă de Vătămarea sănătății, incapacitatea de lucru și suprimarea vieții, partea I-a Examenul individului, partea II-a Moartea, partea III-a După moarte, partea IV-a Diagnosticul etiologic al faptului medical și Diviziunea a III-a Identitatea.

Tratatul de Medicină Legală a beneficiat de recenzii elogioase, fiind – pe drept cuvânt - considerat un eveniment științific, nu numai în cotidienele din țară și în presa medicală din România ci și în reviste de specialitate din Italia, Franța, Germania, Spania.

Prof. Gh. Marinescu a prezentat în plenul Academiei Române un raport asupra Tratatului de Medicină Legală. În acest raport Prof. Marinescu afirma că „...autorul rezolvă cu o experiență de o jumătate de veac, probleme care păstrau o latură obscură sau apăreau insolubile. Pune la punct chestiuni controversate și chiar discută altele noi. Și o face cu o putere de argumentare în care logica se îmbină cu știința – însușiri cari imprimă operei pecetea unei nediscutate originalități”

„Pentru întâia dată ni se oferă un examen desăvârșit (și cu adevărat științific) al tuturor faptelor medicale din domeniul diverselor ramuri ale medicinei, psihiatriei, toxicologiei și antropologiei criminale. Nici amănuntul în aparență neînsemnat nu este nesocotit: de la zămislire și până la descompunerea sa individul e examinat sub variatele aspecte patologice cu conștiinciozitatea cercetătorului neobosit și ajutat de o vastă erudiție.

La 5 Iunie 1930, cu corespondența nr. 1.262 prof. dr. Mina Minovici era felicitat și anunțat că i-a fost acordat de către Academia Română Premiul I. Oroveanu pentru „Tratatul Complect de Medicină Legală cu legislația românească și străină”.

Volumul I începe cu dedicația a Profesorului:

«Țării mele – pe care mi-a fost dat s`o «văd cu hotarele reîntregite, cuprinzând între ele întreaga suflare românească»;

«Care, prin cârmuitoarii ei, vreme de peste patruzeci de ani, mi-a înlesnit mijloacele «spre a duce la bun sfârșit opera de înzestrare a României cu un organism de aplicațiune «practică a științei medicale la nevoile justiției sociale»;

«Dedic cu recunoștință și pietate filială acest tratat, care oglindește rodul «meditațiilor, observațiilor și experimentării personale în decursul unei vieți de om». – semnează, cu modestie: „Dr. Mina Minovici”.

Bibliografie:

1. informații (mărturii, din situații trăite) existente în documentația personală – arhivată - a autorului și ale tatălui autorului, doctorul. Ioan Stănescu, medic legist specializat în Franța colaborator al Prof. Mina și Nicolae Minovici, al Prof. Th. Vasiliu și Prof. Ion Moraru.
2. Revista de Medicină Legală numerele din anii `30;
3. Oancea N. Ittu - Contribuțiuni la cunoașterea bibliografiei medico-legale. Biblioteca Institutului medico-legal „prof. Dr. Mina Minovici” (text în revista de Medicină Legală An III No 1 – 2; 1938 – 1939 - pg. 173 – 273; textul a apărut și separat în volum broșat).
4. Minovici M. - Tratat Complect de Medicină legală; volumul I și II, Ed. Socec București 1928 și respectiv 1930 .